

POLISH SOCIOLOGICAL ASSOCIATION

Warszawa, 05.02.2016r.

Opinia

Zespół ds. Konsultacji Społecznych, działający w Polskim Towarzystwie Socjologicznym, przedstawia komentarz metodologiczny do badania opinii mieszkańców Warszawy zrealizowanego w związku z projektem budowy mostu przez Wisłę, nazywanego „mostem Krasińskiego”.

Opinia zostaje wydana na życzenie Społecznego Komitetu Protestu, działającego w imieniu mieszkańców Żoliborza oraz Józefa Manesa, byłego burmistrza dzielnicy Żoliborz. Podstawą do ekspertyzy są materiały udostępnione przez Centrum Komunikacji Społecznej (CKS), które jest komórką organizacyjną Urzędu m.st. Warszawy i odpowiada za konsultacje społeczne i badania opinii.

Dysponując udostępnionym przez CKS pełnym tekstem kwestionariusza, opisem zasad doboru próby oraz opublikowanymi informacjami przedstawiamy nasze stanowisko w następujących kwestiach:

1. Poprawność metodologiczna badania opinii wykonanego przez ARC na zlecenie Urzędu m.st. Warszawy, z uwzględnieniem kwestii doboru próby oraz narzędzia kwestionariuszowego
2. Adekwatność narzędzia do badanych zagadnień
3. Adekwatność metody konsultacji do problemu, który ma zostać rozwiązany
4. Uwagi dodatkowe na temat poprawności konsultacji społecznych

Ad. 1 Poprawność badania

Kwestionariusz

Nie dysponujemy pełną listą celów badania wraz z zagadnieniami badawczymi i ich operacjonalizacją. Domyślamy się jednak, że kwestionariusz ankiety ma dać odpowiedź na główne pytanie: czy budować czy nie nowy most łączący Targówek z lewą stroną Wisły?

Przy tak postawionym celu badania można mieć zastrzeżenia do kilku pytań, a także nieuwzględnienie kilku zagadnień, które powinny się w kwestionariuszu znaleźć.

- a. Pytanie nr 3 nie dotyczy budowy mostu i trasy w konkretnej lokalizacji, tylko kwestii bycia poinformowanym o tym projekcie: czy respondent "słyszał" o takich planach? Zastanawiające jest, że w badaniu, które zmierza do diagnozy potrzeby nowego mostu ankiecie nie ma prostego pytania czy respondent jest zwolennikiem czy też przeciwnikiem tej inwestycji? W kolejnych pytaniach (nr. 4,5,6) natomiast użyte określenia takie jak „ogólnie ocenia pomysł”, „możliwość przejazdu” i „czy jest prawdopodobne, że skorzystał/aby Pan/Pani z mostu Krasińskiego” i prowadzą do tego, że wskaźnikowa wartość tych pytań ma wysoką moc zawierania. Brakuje pytań wskaźnikowych o wysokiej mocy odrzucenia.
- b. W badaniu zrealizowanym na próbie mieszkańców Warszawy nie zadano kluczowego pytania, w jakiej lokalizacji powinien być zbudowany most, który najlepiej rozwiąże problemy komunikacyjne stolicy. Takie pytanie pozwoliłoby zweryfikować hipotezę, czy również w tym przypadku działa efekt Nimby („Not in My Back Yard”), który zapewne sprowadza się do tego, że większość mieszkańców Warszawy z radością powita kolejny most na Wiśle, byle nie z trasą przelotową pod swoimi oknami.
- c. W pyt. 4 zostało poruszonych na raz kilka kwestii (pyt. 4): "Planowany most Krasińskiego zawierałby zarówno jezdnie dla samochodów, pas autobusowy, linię tramwajową, ścieżkę rowerową oraz chodnik dla pieszych. Proszę powiedzieć jak P. ogólnie ocenia pomysł powstania takiego mostu?" Można by zapytać o to, którzy użytkownicy powinni być uprzywilejowani? Przyjęty przez ARC sposób zadania pytania pozwala zagregować w jednej „grupie poparcia” grupy użytkowników, które zwykle konkurują ze sobą, czego przykładem są zwolennicy transportu szynowego z jednej strony i kierowcy indywidualni z drugiej.

Dobór próby i realizacja terenowa

Jeśli idzie o dobór próby i realizację tego badania, to na podstawie materiałów udostępnionych przez ARC należy sformułować następujące wątpliwości:

- a. W sytuacji, gdy badanie opinii spowodowane było istniejącym konfliktem, nie wydaje się zasadne przeprowadzenie odrębnego i kosztownego badania na próbie 1100, jeśli nie zadbano o nadreprezentację co najmniej tych dwóch najbardziej zainteresowanych dzielnic, które może połączyć most 33 wywiady z mieszkańcami Żoliborza, podzielonymi nadto na 3 podgrupy, nie dają podstawy do jakichkolwiek wnioskowań o opiniach całej populacji mieszkańców tej dzielnicy?
- b. W kwestii próby wyjaśnienia wymagają następujące kwestie
 - Jaka jest precyzyjna definicja badanej populacji?
 - Informacja na temat operatu losowania; jaka była podstawa doboru próby, czy był nią pełny spis elementów badanej populacji?
 - Informacja o zastosowanej wadze poststratyfikacyjnej: jaka była procedura ważenia?
 - Informacja o poziomie *response rate*; ogółem, na poziomie dzielnic i w pozostałych warstwach
 - Informacja o strukturze populacji badanej i liczebnościach zrealizowanych w podziale na dzielnice i pozostałe zmienne wykorzystane w stratyfikacji

Ad. 2 Adekwatność narzędzia do badanych zagadnień

Pytanie o celowość budowy tak poważnej inwestycji jak przeprawa mostowa w dużym mieście, obejmująca także drogi dojazdowe, nie powinno być przedmiotem konsultacji realizowanych w formie badania opinii, które jest nagłaśniane niczym plebiscytowe rozstrzygnięcie. Standaryzowany kwestionariusz wywiadu, nawet jeśli jest przygotowany w odpowiedni sposób, może być jedynie pomocniczy w zbieraniu informacji wspomagających diagnostykę sięgającą znacznie głębiej. Ankieta na reprezentowanej próbie nie jest dobrym narzędziem konsultacyjnym i może być jedynie narzędziem wspomagającym, ale nie rozstrzygającym. Na pewno nie należy wyników badania traktować jako quasi referendum na temat tego czy budować most czy nie.

Centrum Komunikacji Społecznej dysponuje bogatym materiałem zbieranym w drodze powtarzalnych badań na temat jakości życia mieszkańców Warszawy, Warszawskiego Badania Ruchu czy wreszcie „Barometru Warszawskiego”. Jeden sondaż telefoniczny na pewno nie zastąpi gruntownej analizy zebranego materiału, która powinna być wstępem do upublicznionej dyskusji

Ad. 3 Adekwatność metody konsultacji do problemu, który ma zostać rozwiązany

O zastosowanej do tej pory metodzie konsultacji trudno powiedzieć więcej, aniżeli to, że na cały proces składają się na razie dwa spotkania o charakterze okrągłego stołu oraz wspomniany sondaż, będący przedmiotem naszej opinii. Można postawić pytanie zasadnicze, czy taka kwestia jak to, czy budować nowy most, czy nie, powinna być przedmiotem konsultacji społecznych, w sytuacji, gdy istnieje strategia Warszawy i inne dokumenty strategiczne?. Są to dokumenty wyznaczające priorytety inwestycyjne miasta. Kolejne pytania, czy strategia była tworzona w sposób partycypacyjny, a więc podlegała debacie i została zbudowana w drodze kompromisowych rozwiązań, uwzględniających rozbieżne interesy grup i instytucji, z uwzględnieniem ograniczeń prawnych, technicznych i finansowych?. Jeśli tak, to przedmiotem konsultacji na temat konkretnych przedsięwzięć inwestycyjnych powinny być szczegółowe rozwiązania, tym bardziej, jeśli budzą sprzeciw jakichś grup społecznych, a w tym wypadku np. związane z biegiem trasy wyprowadzającej most na obie strony. To właśnie kwestie rozproszania ruchu budzą największy niepokój po obydwu stronach tej przeprawy mostowej. A może potrzebne jest wypracowanie rozwiązania, które dopuści jako użytkowników mostu tylko transport publiczny, pieszych i rowerzystów?

W tej sytuacji ankieta na reprezentatywnej próbie, nie jest dobrym narzędziem do diagnozy tych zagadnień, gdyż na ogół trudno w niej zawrzeć pytania o konkretne rozwiązania, które wypracowuje się w drodze żmudnych dyskusji i prac warsztatowych. Omawiana ankieta się do nich nie odnosi w żaden sposób. To tak jak by pytać mieszkańców, czy chcą lepiej, czy gorzej mieszkać.

Domyślamy się, że to dopiero początek procesu konsultacji a nie jego koniec. Nie należy go także przyspieszać. Warunkiem poprawnej realizacji konsultacji jest przede wszystkim położenie nacisku na poinformowanie mieszkańców Warszawy o planach inwestycyjnych w Warszawie, w tym o planach budowy nowych mostów. Kampania informacyjna powinna być uzupełniona o cały wachlarz narzędzi konsultacyjnych, takich, które zostały np. wypracowane i przetestowane w projekcie Ochocki Model Dialogu Obywatelskiego, zrealizowanym przez Zespół ds. Konsultacji Społecznych PTS. Projekt ten -współfinansowany przez Fundację Stefana Batorego i Centrum Komunikacji Społecznej -potwierdził swoją praktyczną przydatność, o czym świadczy obecny zaawansowany stan prac nad modernizacją Placu Narutowicza.

Konsultacje społeczne przy tak dużej i złożonej i konfliktowej inwestycji, to proces wieloetapowy, ze zróżnicowanymi narzędziami konsultacyjnymi, takimi jak spotkania otwarte i warsztaty uzgodnieniowe, na których można dokładnie wyjaśnić z jednej strony plany, a z drugiej istniejące zagrożenia, łącznie z uwarunkowaniami technicznymi A także razem szukać kompromisowych rozwiązań. Przy czym lista interesariuszy zwykle się wydłuża, bowiem pojawiają się reprezentanci różnych grup, które trzeba uwzględnić na mapie społecznej wieloletniego przedsięwzięcia.

Ad. 4 Uwagi dodatkowe na temat poprawności konsultacji społecznych

Zakładając, że konsultacje społeczne na temat tzw. „mostu Krasieńskiego” będą realizowane profesjonalnie i we właściwym tempie, pozwalamy sobie przypomnieć, że w Ministerstwie Administracji i Cyfryzacji został opracowany w 2012 roku kodeks konsultacji społecznych, którego skrócona wersja jest znana pod nazwą „Siedem zasad konsultacji”. Pełna wersja owych zasad dostępna jest pod adresem:

<https://mac.gov.pl/projekty/kodeks-konsultacji-i-siedem-zasad-konsultacji/dokumenty>

Zespół ds. Konsultacji Społecznych PTS